

Baudžiamoji byla Nr. 2K-216-628/2021
Teisminio proceso Nr. 1-04-6-00024-2018-8
Procesinio sprendimo kategorijos:
1.2.14.5.2.1; 1.2.29.1.3; 2.1.14
(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. gruodžio 14 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Ridiko (kolegijos pirmininkas), Audronės Kartanienės ir Sigitos Jokimaitės (pranešėja),

sekretoriaujant Ritai Bartulienei,

dalyvaujant prokurorui Gintarui Pliopliui,

išteisintajam V. B., jo ir UAB „B“ gynėjui advokatui Mindaugui Kepeniui,

išteisintojo A. J. gynėjui advokatui Mindaugui Martinaičiui,

viešame teismo posėdyje kasacine žodinio proceso tvarka išnagrinėjo baudžiamąją bylą pagal **Klaipėdos apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus vyriausiojo prokuroro Jevgenijaus Michailovskio** kasacinį skundą dėl Klaipėdos apylinkės teismo 2020 m. spalio 8 d. nuosprendžio, kuriuo **V. B.** ir **A. J.** išteisinti pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – ir BK) 182 straipsnio 2 dalį ir BK 300 straipsnio 3 dalį, o juridinis asmuo **UAB „B“** išteisinta pagal BK 20 straipsnio 3 dalį ir BK 182 straipsnio 2 dalį, BK 20 straipsnio 3 dalį ir BK 300 straipsnio 3 dalį, nes nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių.

Taip pat skundžiama Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 26 d. nutartis, kuria atmestas prokuroro apeliacinis skundas.

Teisėjų kolegija, išklausiusi proceso dalyvių paaiškinimų,

n u s t a t ė :

I. Bylos esmė

1. V. B., A. J. ir UAB „B“ išteisinti dėl to, kad V. B., būdamas UAB „B“ vieninteliu akcininku, dirbdamas šioje bendrovėje vairuotoju-ekspeditoriumi, atstovaudamas UAB „B“, nesant vadovaujančias pareigas UAB „B“ einančios direktorės L. B., turinčios teisę jai atstovauti, priimti sprendimus bendrovės vardu bei kontroliuoti jos veiklą, pakankamos priežiūros ir kontrolės, UAB „B“ vardu, jos naudai ir interesais ir A. J., būdamas UAB „R“ vieninteliu akcininku ir darbuotoju, veikdami bendrininkų grupe, laikotarpiu nuo 2016 m. sausio–vasario mėn. iki 2017 m. lapkričio 28 d. Klaipėdos ir Neringos miestuose suklastojo tikrus dokumentus

ir apgaule išvengė turtinės prievolės – UAB „B“ mokėjimų akcinei bendrovei (toliau – AB) „SP“ už transporto priemonių perkėlimą keltais per Klaipėdos jūrų uosto akvatoriją į (iš) Kuršių neriją iš viso 36 240,75 Eur, kurie AB „SP“ buvo kompensuoti iš Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšų, taip padarydami didelę – 36 240,75 Eur – žalą valstybės biudžetui, o būtent:

V. B. ir A. J. 2016 m. sausio–vasario mėn., Klaipėdos ir Neringos miestuose tiksliai nenustatytu laiku ir vietoje iš anksto susitarė, kad UAB „B“ ir UAB „R“ sudarys fiktyvias transporto priemonių panaudos sutartis, kurias UAB „R“ pateiks Neringos savivaldybės administracijai kartu su prašymu dėl leidimų nemokamai keltis į Neringą išdavimo UAB „B“ transporto priemonėms.

Po to, vykdydami išankstinį susitarimą, V. B. UAB „B“ vardu ir A. J. UAB „R“ vardu 2016 m. sausio–kovo mėn. tiksliai nenustatytoje vietoje pasirašė keturias fiktyvias transporto priemonių panaudos sutartis, žinodami, kad faktiškai šių transporto priemonių sutartyse nurodytu laikotarpiu UAB „R“ neperima, neperėmė bei neperims bei jų nenaudos savo veikloje, be to, trijose iš šių sutarčių A. J. pasirašė ne savo, o UAB „R“ direktoriaus V. M. vardu (parašu), o vienoje pasirašė V. M., nesuvokdamas A. J. ir V. B. nusikalstamų veiksmų pobūdžio, ir tokiu būdu suklastojo tikrus dokumentus, t. y. keturias automobilių panaudos sutartis.

Tęsdamas nusikalstamą veiką, A. J. nenustatytu laiku, tačiau ne vėliau kaip iki 2016 m. kovo 23 d., Neringos mieste, UAB „R“ vardu pasirašė prašymus Neringos miesto savivaldybės administracijai dėl leidimų nemokamai keltis į Neringą išdavimo, kuriuose jis (A. J.) pasirašė ne savo, o V. M. vardu (parašu), ir tokiu būdu juos suklastojo.

Po to, tęsdamas nusikalstamą veiką, A. J. Neringos miesto savivaldybės administracijai, tiksliai nenustatytu būdu pateikė aiškiai suklastotus dokumentus –automobilių panaudos sutartis ir prašymus dėl leidimų nemokamai keltis į Neringą išdavimo, kuriuose nurodyti aiškiai melagingi duomenys apie UAB „R“ tariamai pagal panaudos sutartį valdomas ir naudojamas transporto priemonės, nors pastarosios faktiškai ne tik priklausė, bet ir buvo valdomos ir naudojamos UAB „B“.

Neringos miesto savivaldybės administracija, būdama suklaidinta A. J., atstovaujančio UAB „R“, pateiktų aiškiai melagingų duomenų, šiuos duomenis pateikė AB „SP“. Tuomet AB „SP“, remdamasi Neringos miesto savivaldybės pateiktais duomenimis, UAB „R“ vardu išdavė leidimus.

Po to, pasinaudojant UAB „R“ vardu išduotais leidimais, suteikiančiais teisę nemokamai keltis AB „SP“ keltais, laikotarpiu nuo 2016 m. vasario 29 d. iki 2017 m. lapkričio 28 d., realiai UAB „B“ valdomos ir naudojamos transporto priemonės su jų vairuotojais nemokamai – kaip Neringos miesto juridinio asmens transporto priemonės – per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją į (iš) Kuršių neriją AB „SP“ keltais buvo perkeltos iš viso 455 kartus, apgaule nemokant nustatyto 79,65 Eur vienkartinio krovininio automobilio, kurio bendroji masė daugiau kaip 12 t, perkėlimo mokesčio, iš viso nesumokant 36 240,75 Eur perkėlimo keltu paslaugos mokesčio, kurį pagal 2000 m. spalio 12 d. Lietuvos Respublikos kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo Nr. VIII-2032 (nauja įstatymo redakcija nuo 2014 m. lapkričio 1 d. Nr. XII-898) 9 straipsnio 5 dalies 5 punktą AB „SP“ kaip sąnaudą kompensavo Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos iš Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšų.

II. Kasacinio skundo argumentai

2. Kasaciniu skundu Klaipėdos apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus vyriausiasis prokuroras Jevgenijus Michailovskis prašo panaikinti skundžiamą

apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka. Kasatorius skunde nurodo:

- 2.1. Sprendžiant dėl sukčiavimo požymių buvimo šioje byloje aktualus tiriamojo laikotarpio leidimų išdavimo teisinis reguliavimas ir jų vykdymo tvarka. Nurodytu laikotarpiu galiojusios Lietuvos Respublikos kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo redakcijos (2017 m. balandžio 27 d. įstatymo Nr. XIII-320 redakcija) 9 straipsnio 6 dalies 5 ir 7 punktuose buvo numatyta, kad Vyriausybės nustatyta tvarka Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšos taip pat naudojamos perkėlimo keltais per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją į Kuršių neriją ir iš Kuršių nerijos bilietai kompensuoti juridinių asmenų, turinčių Kuršių nerijoje registruotą buveinę, transporto priemonių ir darbuotojų taip pat Neringos mieste ir Klaipėdos miesto dalyje Smiltynėje gyvenamąją vietą deklaravusių asmenų ir jų transporto priemonių. Taigi būtina pažymėti, kad leidimų išdavimo tvarka, o visų pirma, kėlimosi keltais kompensavimo tvarka, apskritai jokių laikotarpių nebuvo palikta visiškai nereguliuojama teisės aktais sritimi.
- 2.2. Keleivių ir transporto priemonių neatlygintino kėlimosi keltais tvarkoje, patvirtintoje 2005 m. lapkričio 3 d., yra numatyta, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 5 d. nutarimo Nr. 841 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 20 d. nutarimo Nr. 258 „Dėl kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšų naudojimo keleivių ir transporto priemonių neatlygintino perkėlimo keltais per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją į (iš) Kuršių neriją (-os) bei neatlygintino perkėlimo užlieta krašto kelio Šilutė-Rusnė atkarpa sąnaudoms kompensuoti tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ 2 punkto 2.2. papunkčiu Neringos miesto savivaldybė akcinei bendrovei „SP“ pateikia: 1) Neringos mieste gyvenamąją vietą deklaravusių asmenų ir jų lengvųjų transporto priemonių bei juridinių asmenų turinčių Kuršių nerijoje registruotą buveinę, darbuotojų ir transporto priemonių sąrašus ir skaičių patvirtintus savivaldybės administracijos direktoriaus parašu ir antspaudu, o pasikeitus duomenims - juos atnaušina (6.1. papunktis); 2) nurodytų asmenų ir jų lengvųjų transporto priemonių sąrašuose pateikia: gyventojų vardą pavardę, asmens kodą deklarautos gyvenamosios vietos adresu lengvosios transporto priemonės (jei gyventojas tokią turi) markę, valstybinį numerį, tipą, techninio paso numerį. Nurodytų juridinių asmenų sąrašuose pateikia: juridinio asmens pavadinimą, kodą, buveinės registracijos adresą, juridinio asmens transporto priemonių markes, tipus, valstybinius numerius, techninių pasų numerius, darbuotojų darbo sutarčių galiojimo laiką, darbuotojų, kuriems norima suteikti neatlygintino perkėlimo leidimus, skaičių (6.2. papunktis). Šis reglamentavimas atskleidžia, jog Neringos savivaldybė turėjo teisę ir galimybę rinkti duomenis apie fizinius asmenis, deklaravusius gyvenamąją vietą Neringos mieste ir juridinius asmenis, turinčius registruotą buveinę Kuršių nerijoje, ir pateikti šiuos surinktus duomenis AB „SP“ dėl neatlygintino perkėlimo leidimų išdavimo.
- 2.3. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento 2005 m. sausio 24 d. rašte Nr. 420-S-20 „Dėl sąvokų išaiškinimo“ yra pažymėta, jog Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatyme įtvirtintas reglamentavimas reiškia, kad per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją be kitų įstatyme nurodytų asmenų neatlygintinai keliamos juridinių asmenų, turinčių Kuršių nerijoje registruotą buveinę, transporto priemonės ir Neringos mieste gyvenamąją vietą deklaravusių asmenų lengvosios transporto priemonės. Naudojant sisteminį ir loginį teisės aiškinimo metodus, manytina, jog teisė neatlygintinai keltis per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją yra siejama su šių asmenų gyvenamosios vietos deklaravimu Neringos mieste, juridinių asmenų buveinės registravimu Kuršių nerijoje bei teisėtu transporto priemonės valdymu (nuosavybės teise, patikėjimo teise, nuomos teise, panaudos teise, pagal lizingo sutartį ir kt.). Šiame rašte, aptarus aktualų teisinį reglamentavimą, buvo padaryta vienareikšmiška išvada, kad teisė keltis neatlygintinai per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją gali būti įgyjama tik nustačius vieną iš dviejų alternatyvių sąlygų: 1) fizinis asmuo yra deklaravęs savo gyvenamąją vietą

Neringos mieste arba 2) juridinio asmens buveinė yra registruota Kuršių nerijoje. UAB „B“ buveinė yra registruota Plungės r., tuo tarpu UAB „R“ buveinė yra Kuršių nerijoje.

- 2.4. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija, aptarusi leidimų išdavimo teisinį reguliavimą ir jų vykdymo tvarką, teisingai aiškino, kad šioje baudžiamojoje byloje inkriminuotų nusikalstamų veikų padarymo metu teisėtai gauti leidimus, suteikiančius teisę nemokamai persikelti keltais per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją į (iš) Kuršių neriją, turėjo teisę tie Kuršių nerijoje registruotą buveinę turintys juridiniai asmenys, kurie savo veikloje naudojo ne tik jiems nuosavybės teise priklausančias, bet ir kitokiu (pavyzdžiui, panaudos sutarties) pagrindu valdomas transporto priemones.
- 2.5. Šioje byloje neginčijama aplinkybė, jog UAB „R“, kurios buveinė registruota adresu (*duomenys neskelbtini*), inkriminuojamų veikų padarymo laikotarpiu turėjo teisę gauti leidimus nemokamai keltis keltais toms transporto priemonėms, kurios buvo naudojamos jos veikloje. Tačiau apeliacinės instancijos teismas padarė esminį baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimą vertindamas, kad UAB „R“ turėjo teisę gauti leidimus pagal pasirašytas fiktyvias automobilių transporto panaudos sutartis dėl tariamo UAB „B“ priklausančių transporto priemonių priėmimo neatlygintinai jas valdyti bei naudoti iki 2017 m. pabaigos UAB „R“, nes tai akivaizdžiai prieštarauja byloje nustatytoms faktinėms aplinkybėms. Tokia išvada teismas nepagrįstai preziumavo, kad teisės gauti leidimą turėjimas iš anksto apsprendžia šios teisės įgyvendinimo metu atliktų veiksmų teisėtumą nepriklausomai nuo įgyvendinimo priemonių (šiuo konkrečiu atveju tokia teisė buvo įgyvendinta sudarant fiktyvias panaudos sutartis) bei šalina baudžiamąją atsakomybę už tokiomis priemonėmis pasiektą persikėlimo mokesčių išvengimą. Panaudos sutartyse nurodytos transporto priemonės nuosavybės teise priklausė UAB „B“, kuri ir po minėtų sutarčių sudarymo jų UAB „R“ neperdavė, o pastaroji - nepriėmė. Panaudos sutartyse patvirtinama, kad jose nurodytos UAB „B“ nuosavybės teise priklausančios (naudojamos) transporto priemonės perduotos be užmokesčio valdyti ir naudoti iki sutartyje nurodytos datos UAB „R“, kuri įsipareigoja priimti transporto priemones, jas naudoti pagal paskirtį, atlikti einamąjį smulkų remontą, apmokėti kuro ir tepalų išlaidas. Pasibaigus sutarties terminui UAB „R“ įsipareigojo grąžinti transporto priemonę tokios būklės, kokia buvo jai pateikta, atsižvelgiant į normalų jos nusidėvėjimą, tai fiksuojant priėmimo-perdavimo akte. Sutartyse nurodyta, kad jos įsigalioja nuo jų pasirašymo momento ir galioja iki 2017 m. gruodžio 31 d. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad UAB „R“ neplanavo perimti, o UAB „B“ neplanavo perleisti valdomų transporto priemonių. Nustatęs tokias aplinkybes, apeliacinės instancijos teismas padarė prieštarinę, spėjamojo pobūdžio išvadą, kad pasirinkus kitokią sandorio rūšį UAB „B“ valdomų transporto priemonių neatlygintinas kėlimasis keltais, turint tikslą naudoti šias transporto priemones UAB „R“ veikloje, būtų buvęs teisėtas.
- 2.6. Tokios hipotetinės galimų įvykių išvados neatitinka BPK 332 straipsnio 5 dalyje nustatytų apeliacinės instancijos teismo priimamų sprendimų motyvavimo reikalavimų. Toks prielaidomis argumentuotas sprendimas iš esmės pažeidžia BPK 20 straipsnio 5 dalyje numatytas imperatyvias įrodymų vertinimo nuostatas, įpareigojančias teismą įrodymus vertinti pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą išsamiau ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu. Šiuo konkrečiu atveju teismas nevertino įrodymų, teismas darė prielaidas, ignoruodamas prokurorės apeliacinio skundo argumentus dėl esminės apgaulės požymių buvimo išteisintųjų atliktuose veiksmuose ir jų veiksmų nusikalstamo pobūdžio.
- 2.7. Panaudos sutartys prašymų pateikimų bei leidimų išdavimo dieną realiai nebuvo vykdomos ir neketinamos vykdyti, o UAB „R“ vardu veikęs A. J. šią jam žinomą esminę aplinkybę, turinčią tiesioginės įtakos sprendimą priimančių asmenų apsisprendimui, nutylėjo ir taip piktnaudžiavo šių institucijų pasitikėjimu tiek teikdamas prašymus Neringos miesto savivaldybės administracijos darbuotojams, tiek organizuodamas leidimų atsiėmimą ir perdavimą UAB „B“ vardu veikiančiam V. B., AB „SP“ darbuotojams. Be to, apklausti kaip kaltinamieji A. J., V. B. patvirtino, kad nė viena įmonė jau sutarčių pasirašymo metu

neketino neatlygintinai priimti/perduoti transporto priemones pagal panaudą, o panaudos sutartis pasirašė tik tam, kad būtų gauti leidimai neatlygintinai keltis keltais. Transporto priemones UAB „B“ naudojo išimtinai tik savo veikloje. Taigi, šalims pagal paminėtas panaudos sutartis neatsirado realios teisės ir pareigos, tokių teisių ir pareigų šalys nesiekė, o UAB „B“ jokių darbų UAB „R“ užsakymu Neringos teritorijoje neatliko ir nei panaudos sutarčių pasirašymo metu, nei leidimų paėmimo/gavimo metu nesitarė atlikti. Tokia išvada grindžiama ir tuo, kad naudodamasi UAB „R“ vardu išduotais leidimais UAB „B“ naudojosi teikdama paslaugas ne UAB „R“, o kitoms įmonėms.

- 2.8. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad negalima išvada, jog UAB „R“ gauti leidimai nemokamai keltis keltais per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją į Kuršių neriją ir iš Kuršių nerijos buvo išduoti neteisėtai. Atkreipiamas dėmesys į tai, jog prokuroro apeliaciniu skundu teismo buvo prašoma įvertinti šių leidimų gavimo, o ne išdavimo neteisėtumą, t. y. kaltinamųjų veiksmus siekiant juos gauti bei gaunant, o ne valstybės institucijų veiksmus juos išduodant. Skundžiama nutartimi teismas nepateikė prokurorės apeliaciniame skunde nurodytų argumentų dėl leidimų gavimo nusikalstamo neteisėtumo motyvuoto vertinimo, tuo iš esmės pažeidė BPK 320 straipsnio 3 dalies nuostatas, įpareigojančias teismą patikrinti bylą tiek, kiek to prašoma apeliaciniame skunde. Prokuroro vertinimu, toks pažeidimas yra esminis, kuris sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą sprendimą.
- 2.9. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame teismo nuosprendyje neaptarė išteisintųjų kaltę patvirtinančių įrodymų, neatsižvelgė į tai, kad UAB „B“ transporto priemonių, kurios nurodytos fiktyviose panaudos sutartyse, naudojimą ir ketinimą naudoti išimtinai UAB „B“ veikloje pagrindžia bylos duomenys.
- 2.10. Apeliacinės instancijos teismas padarė esminį įrodymų vertinimo taisyklių, numatytų BPK 20 straipsnio 5 dalyje, pažeidimą padarydamas prielaidomis, bet ne įrodymais grindžiamą išvadą, kad V. B., turėdamas UAB „R“ vardu išduotus leidimus ir nesulaukdamas sutartų krovinio pervežimo užsakymų, neapgalvotai nutarė juos panaudoti UAB „B“ veikloje, susigundęs nemokamu persikėlimu keltais. Bylos duomenys patvirtina, kad nei sutarčių pasirašymo dieną, nei leidimų, kurie paimti iš AB „SP“ perdavimo dieną įmonės tarpusavio transporto paslaugų teikimo sutarčių pasirašiusios nebuvo.
- 2.11. Vertinant bylos duomenis svarbu tai, kad aptariamose panaudos sutartyse buvo reikalingos ne UAB „R“, UAB „B“ sutartiniais santykiams reguliuoti, o tik panaudoti prieš šių sutarčių sudaryme nedalyvaujančius trečiuosius asmenis – Neringos savivaldybės administraciją, AB „SP“, Kelių direkciją, taip siekiant paveikti jų priimamą sprendimą dėl leidimų neatlygintinai keltis keltu išdavimo bei kompensavimo už jų panaudojimą. Teismas nevertino ir neanalizavo šių įrodymų dėl fiktyvių panaudos sutarčių sudarymo tikslų, motyvų ir sukeltų teisinių pasekmių. Teismas neatsižvelgė į tai, kad piktnaudžiaudami leidimus išduodančios įstaigos pasitikėjimu ir nuslėpdami informaciją, kad minėtos sutartys yra fiktyvios, išteisintieji veikė tiesiogine tyčia, suvokė, kad suklastotų dokumentų pagrindu bus sudarytas įvaizdis, jog UAB „B“ transporto priemonės perims ir naudos UAB „R“, registruota Kuršių nerijoje. Baudžiamosios bylos duomenys buvo pakankami būtent tokiai išvadai padaryti.
- 2.12. Apeliacinės instancijos teismas iš esmės pažeidė įrodymų vertinimo taisykles, numatytas BPK 20 straipsnio 5 dalyje, padarydamas įrodymais nepagrįstą išvadą, kad Neringos savivaldybėje nebuvo atliekamos net minimalios patikros procedūros, kurių metu būtų buvusi galimybė išsiaiškinti, ar juridinis asmuo tikrai turi teisinį pagrindą gauti leidimą keltis keltais nemokamai per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją į Kuršių neriją ir iš Kuršių nerijos. Teismas tokioms „minimalioms patikros procedūroms“ savo iniciatyva nepagrįstai priskyrė nė viename teisės akte nereglamentuotus veiksmus – transporto priemonių perdavimo aktų pateikimą ir duomenų iš „Regitros“ išreikalavimą. Teismas

pažymėjo, kad Neringos, Klaipėdos miesto savivaldybių ir AB „SP“ 2005 m. lapkričio 3 d. pasitarimo protokole Nr. 34 nurodyta, jog AB „SP“ paruošė Keleivių ir transporto priemonių neatlygintino kėlimosi keltais tvarką. Su šia tvarka buvo supažindintos Neringos ir Klaipėdos miestų savivaldybės. Neringos ir Klaipėdos miesto savivaldybių administracijos pasiūlė tvarką tobulinti, pateikiant papildomus išaiškinimus ir koreguojant punktus dėl informacijos AB „SP“ teikimo. Iš 2005 m. lapkričio 3 d. pasitarimo protokolo turinio akivaizdu, jog Neringos savivaldybės administracija turėjo pareigą gautus fizinių ir juridinių asmenų prašymus/paraiškas dėl leidimų keltis keltais nemokamai išdavimo perduoti AB „SP“, kad pastaroji spręstų klausimą dėl minėtų leidimų išdavimo.

- 2.13. Apeliacinės instancijos teismas padarė esminį įrodymų vertinimo taisyklių, numatytų BPK 20 straipsnio 5 dalyje, pažeidimą padarydamas išvadą, kad situacija, kai neturintys teisės nemokamai keltis keltais per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją į Kuršių neriją ir iš Kuršių nerijos asmenys tokia privilegija naudojasi, tęsiasi iki šiol. Pažymėtina, jog baudžiamojoje byloje nėra jokių duomenų apie tai, kada, kokiomis aplinkybėmis ir koku būdu išduotu UAB „Kauno keliai“ leidimu naudojosi V. L., šios aplinkybės nebuvo bylos tyrimo objektu ir nėra nurodytos kaltinimuose. Neįvertinęs šių aplinkybių, išeidamas už kaltinimo ribų bei neišsiaiškinęs, ar UAB „Kauno keliai“ leidimas išduotas kaip lengvata ar pagal sutartį, apeliacinės instancijos teismas padarė kategorišką, tačiau bylos aplinkybių neatitinkančią bei objektyviais faktiniais duomenimis nepagrįstą išvadą dėl institucijų neatitikimo apdairaus, atidaus ir rūpestingo nukentėjusiojo elgesio standartams, o tai sudaro pagrindą manyti, jog apeliacinės instancijos teismas selektyviai vertino bylos duomenis, pažeisdamas imperatyvias BPK 20 straipsnio 5 dalies nuostatas, įpareigojančias teismą vidinį įsitikinimą pagrįsti išsamiau ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu.
- 2.14. Išdėstytų aplinkybių visuma patvirtina, kad apeliacinės instancijos teismas nesilaikė esminio reikalavimo – išsamaus visų bylos aplinkybių išnagrinėjimo vadovaujantis įstatymu, padarė nepagrįstą ir prieštaringą išvadą, jog kaltinamųjų A. J., V. B. veiksmuose nėra tiesioginės neapibrėžtos tyčios, t. y. suvokimo, kad suklustotų dokumentų pagrindu buvo sudarytas įvaizdis, jog UAB „B“ transporto priemonės perėmė ir naudojo savo veikloje UAB „R“, turinti registruotą buveinę Kuršių nerijoje. Be to, esant akivaizdiems dokumentų klastojimo ir sukčiavimo požymiams, teismas motyvuotai nepaneigė tokių požymių nebuvimo fakto, dėl to netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą, tai sudaro kasacijos pagrindą, numatytą BPK 369 straipsnio 1 dalies 1 punkte ir 2 dalyje.
- 2.15. Apeliacinės instancijos teismas neatsakė į prokuroro apeliaciniame skunde nurodytus bylai teisingai išspręsti reikšmingus motyvus ir argumentus, kurie patvirtina, kad panaudos sutartis bei Neringos savivaldybės administracijai pateiktus prašymus A. J. suklautojo ir materialiai. Apeliacinės instancijos teismas nenurodė, kodėl materialaus dokumentų klastojimo nelaiko nusikalstamu, nevertino, kokias pasekmes tai sukėlė. Tuo apeliacinės instancijos teismas netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą (veiką, atitinkančią požymius nusikaltimo, numatyto BK 300 straipsnio 3 dalyje, laikė nenusikalstama) bei pažeidė BPK 320 straipsnio 3 dalies nuostatas, įpareigojančias apeliacinės instancijos teismą patikrinti bylą tiek, kiek to prašoma apeliaciniuose skunduose, ir BPK 332 straipsnio 5 dalies nuostatas, įpareigojančias teismą nurodyti motyvus, paaiškinančius, kodėl skundas atmetamas, o nuosprendis (šiuo atveju pirmosios instancijos išteisinamasis) pripažįstamas teisingu. Bylos duomenys neleidžia abejoti tuo, kad paminėti dokumentai suklustoti ir materialiai, nes UAB „R“ direktoriaus V. M. parašas prašymuose bei trijose panaudos sutartyse suklustotas ir jį suklautojo A. J. pasirašydamas ne savo, bet V. M. parašu.
- 2.16. Bylos nagrinėjimo metu, vykdant teismo įpareigojimą, buvo gauti nauji duomenys, t. y. pagal 2019 m. rugpjūčio 5 d. prokuroro reikalavimą Neringos savivaldybės administracija pateikė teismui papildomus naujus originalius dokumentus: 2016 m. kovo 23 d. UAB „R“ prašymą ir dar vieną 2016 m. vasario 1 d. automobilio panaudos sutartį, sudarytą UAB „B“ su UAB „R“. Aiškinantis šias naujai paaiškėjusias aplinkybes

apklaustas kaip liudytojas V. M. teismo posėdžio metu parodė, kad 2016 m. kovo 23 d. UAB „R“ prašyme ties jo vardu, pavarde pasirašė ne jis, o 2016 m. vasario 1 d. automobilio panaudos sutartyje, sudarytoje UAB „B“ su UAB „R“ pasirašė jis (V. M.). V. M. parodė, kad šią sutartį jis pasirašė nesigilindamas (neskaitydamas jos turinio), pasitikėdamas A. J., nes pastarasis buvo faktinis bendrovės vadovas ir vienintelis akcininkas. Svarbu tai, kad aplinkybės, jog realiai UAB „R“ vadovavo ne V. M., o A. J., kuris priimdavo visus sprendimus, patvirtino ir liudytojai N. K., V. J., K. S.. UAB „R“ buhalterinę apskaitą tvarkiusi N. K. patvirtino, jog jai taip pat nebuvo žinomos jokios aplinkybės dėl sutarčių su UAB „B“ sudarymo, tokie dokumentai jai nebuvo pateikti, jų nematė.

- 2.17. Neringos savivaldybės administracijai perdavus UAB „R“ prašymų pagrindu suformuotas paraiškas dėl leidimų išdavimo AB „SP“, pastaroji būtent suklastotų panaudos sutarčių pagrindu išdavė jose nurodytoms transporto priemonėms leidimus neatlygintinai keltis AB „SP“ keltais į (iš) Kuršių neriją. Tokie kaltinamųjų veiksmai laikomi esmine apgaule, pasireiškusia tuo, jog piktnaudžiaujant leidimus išduodančios įstaigos pasitikėjimu ir nuslepiant informaciją, kad transporto priemonių panaudos sutartys yra fiktyvios ir realiai nevykdomos, gavus leidimus nemokamai keltis keltais, jomis toliau naudosis UAB „B“, kurios buveinė nėra registruota Kuršių nerijoje ir jai negali būti išduoti tokie leidimai, taip išvengdama prievolės mokėti nustatyto dydžio perkėlimo mokesčius ir padarydama žalą valstybės biudžetui. Šie duomenys patvirtina, kad būtent minėtų fiktyvių sutarčių panaudojimas pateikiant jas Neringos savivaldybės administracijai sukėlė pasekmių – buvo suklaidinti ir apgauti savivaldybės bei Valstybės institucija ir Valstybės valdoma bendrovė, išduoti leidimai neturėjusiai teisės gauti tokius leidimus UAB „B“, privati bendrovė išvengė prievolės mokėti nustatyto dydžio perkėlimo mokesčius. Nustačius, jog sukčiaujant buvo panaudota esminė apgaulė, asmenims kyla baudžiamoji atsakomybė.
- 2.18. Priešingai nei konstatuojama skundžiamojoje nutartyje, savo pažeistų teisių Kelių direkcija civilinėmis teisinėmis priemonėmis apginti negalėtų, nes būtina įrodyti sutarčių fiktyvumą, aplinkybes, kad realiai transporto priemonės pagal panaudą nebuvo perduotos UAB „R“, jas vairavo ir eksploatavo ne UAB „R“, o UAB „B“ darbuotojai, atskleisti apgaulės mechanizmą bei priežastinį ryšį su kilusiomis pasekmėmis. Svarbu ir tai, kad fiktyvias panaudos sutartis sudariusios UAB „R“ ir UAB „B“ jas panaudojo pateikdamos tretiesiems asmenims, nedalyvavusiems šių sutarčių sudaryme ir nežinojusiems apie jų fiktyvumą.
- 2.19. Valstybės pažeistų teisių atkūrimo galimybė atsirado tik po to, kai ikiteisminio tyrimo metu atliktais veiksmais, taip pat taikant ir procesines prievartos priemones, buvo surinkti duomenys, patvirtinantys sudarytų sutarčių fiktyvumą, jų materialųjį suklastojimą ir tikrąją tokių sutarčių sudarymo tikslą – suklaidinti savivaldybės bei valstybės institucijas siekiant išvengti privalomojo persikėlimo mokesčio sumokėjimo, tokiu būdu sumažinti privačios bendrovės veiklos kaštus valstybės sąskaita. Taigi, be teisėsaugos institucijų pagalbos neįmanoma identifikuoti asmenų, kurie realiai naudojo transporto priemones, kurioms išduoti leidimai; nustatyti panaudos sutarčių fiktyvumą ir šios esminės informacijos nuslėpimo nuo Neringos savivaldybės administracijos, AB „SP“, Kelių direkcijos faktus.
- 2.20. Aplinkybė, kad UAB „B“ su Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos yra sudariusi susitarimą dėl žalos atlyginimo, baudžiamosios atsakomybės nešalina. Priešingai, sudarydama tokį susitarimą UAB „B“ bei jos vardu veikiantis V. B. pripažino, kad, neteisėtai naudodamasis leidimais neatlygintinai keltis AB „SP“ keltais per Klaipėdos jūrų uosto akvatoriją į (iš) Kuršių neriją, išvengė turtinės prievolės mokėti persikėlimo mokestį ir padarė žalą valstybės biudžetui.

3. Atsiliepimu į kasacinį skundą išteisintųjų V. B. ir UAB „B“ gynėjas advokatas M. Kepenis prašo prokuroro kasacinį skundą atmesti bei priteisti V. B. naudai baudžiamojoje byloje patirtas bylinėjimosi išlaidas. Gynėjas nurodo, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tinkamai vertino byloje susiklosčiusius teisinius santykius ir priėmė teisėtą bei pagrįstą sprendimą. Baudžiamojoje byloje įrodymai buvo ištirti visapusiškai ir įvertinti ne formaliai, o atsižvelgiant į bendrą nagrinėjamos situacijos kontekstą. Tarp šalių susiklostę santykiai yra civilinio pobūdžio.
4. Atsiliepiu į kasacinį skundą išteisintojo A. J. gynėjas advokatas M. Martinaitis prašo prokuroro kasacinį skundą atmesti. Gynėjas nurodo, kad bylą nagrinėję teismai tinkamai taikė ir aiškino BK 182 straipsnio 2 dalyje ir 300 straipsnio 3 dalyje nurodytų nusikalstamų veikų požymius ir pagrįstai išteisino A. J. dėl jam pareikštų kaltinimų.

III. Kasacinės instancijos teismo argumentai ir išvados

5. Klaipėdos apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus vyriausiojo prokuroro Jevgenijaus Michailovskio kasacinis skundas atmestinas.
6. Šioje baudžiamojoje byloje nustatyta, kad išteisintieji V. B., A. J. bei UAB „B“ (kurios vienintelis akcininkas yra V. B.) sudarė transporto priemonių panaudos sutartis, pagal kurias UAB „R“ (kurios vienintelis akcininkas ir darbuotojas buvo A. J.) panaudos pagrindu gavo UAB „B“ priklausančias transporto priemones. Šių sutarčių pagrindu UAB „R“ buvo išduotas leidimas nemokamai keltis AB „SP“ keltais. Prokuroro kasaciniame skunde teigiama, kad tarp šalių sudarytos transporto priemonių panaudos sutartys buvo apsimestinės, nė viena iš įmonių nesiekė sukurti realių sutartinių santykių, transporto priemonėmis ir toliau naudojosi UAB „B“, o ne UAB „R“. Šių susitarimų pagrindu, prokuroro vertinimu, buvo išvengta turtinės prievolės – užmokesčio už perkėlimą į Neringą sumokėjimo. V. B., A. J. ir UAB „B“ pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimais išteisinti dėl jiems pareikštų kaltinimų pagal BK 182 straipsnio 2 dalį bei 300 straipsnio 3 dalį.
7. Pagal BPK 376 straipsnio 1 dalį kasacinės instancijos teismas nuosprendžius ir (ar) nutartis, dėl kurių paduotas kasacinis skundas, patikrina teisės taikymo aspektu. Ši norma reiškia, kad kasacinės instancijos teismas byloje surinktų įrodymų iš naujo nevertina, naujų įrodymų nerenka ir faktinių bylos aplinkybių nenustato. Kasacinio skundo argumentai savaip interpretuojant įrodymus ir ginčijant teismo nustatytas faktines aplinkybes nėra kasacinio bylos nagrinėjimo dalykas (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-7-402/2010, 2K-7-82-699/2018). Ar teisingai įvertinti įrodymai ir nustatytos faktinės bylos aplinkybės, sprendžia apeliacinės instancijos teismas (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-181/2008, 2K-7-107/2013, 2K-7-88/2014, 2K-P-135-648/2016, 2K-7-82-699/2018). Taigi bylą nagrinėjant kasacine tvarka tikrinama, ar, vertinant byloje surinktus įrodymus, nustatant bylos aplinkybes, nebuvo padaryta esminių baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimų, ar pagal byloje nustatytas aplinkybes teismai tinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą. Atsižvelgiant į tai, prokuroro kasacinio skundo argumentai nagrinėtini tiek, kiek jie susiję su BPK 369 straipsnio 1 dalyje nustatytais bylos nagrinėjimo kasacine tvarka pagrindais.

Dėl BK 182 straipsnio 2 dalies taikymo

8. Pagal BK 182 straipsnio 2 dalį atsako tas, kas apgaule savo ar kitų naudai įgijo didelės vertės svetimą turtą ar turtinę teisę arba didelę mokslinę, istorinę ar kultūrinę reikšmę turinčias vertybes arba išvengė didelės vertės turtinės prievolės, arba ją panaikino. BK 182 straipsnio 2 dalies dispozicija nenumato, dėl kokių aplinkybių ar faktų asmuo sukčiavimo atveju turi būti suklaidintas. Tai gali būti nukentėjusiojo suklaidinimas dėl bet kokių aplinkybių ar faktų,

susijusių su turto, turtinės teisės perleidimu kaltininkui arba kaltininko turtinės prievolės įvykdymu, tačiau kaltininko apgaulė turi būti esminė, t. y. turėti lemiamą įtaką asmens apsisprendimui atlikti minėtus veiksmus ar pripažinti kaltininko turtinių prievolių įvykdymą.

9. Turtinės prievolės išvengimas – tai kaltininko ar kito asmens pareigos, kilusios iš delikto, sandorio ar kitu teisėtu pagrindu, nevykdymas ar tik dalinis vykdymas panaudojant apgaulę (pvz., kaltininkas neteisėtai atsisako vykdyti savo pareigą kreditoriui, sudarydamas situaciją, kai kreditorius negali civilinėmis teisinėmis priemonėmis atkurti savo pažeistos teisės). Išvengti turtinės prievolės reiškia atsisakyti vykdyti ją arba naudojant apgaulę sudaryti tokią padėtį, kad kreditorius prarastų realią galimybę įgyvendinti savo turtinę teisę arba ši galimybė būtų iš esmės suvaržyta, o kaltininkas išvengtų realaus pavojaus būti teisiškai priverstas vykdyti savo pareigą teisės turėtojų (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-224/2008, 2K-265/2011, 2K-7-304-976/2016, 2K-170-895/2018).
10. Apgaulė gali pasireikšti dviem formomis: aktyviaja ir pasyviaja. Aktyvioji apgaulė yra tada, kai kaltininkas aktyviais veiksmais pateikia nukentėjusiajam objektyvią, tikrovės neatitinkančią informaciją ir taip jį suklaidina. Pasyvioji apgaulė yra tada, kai kaltininkas, pasinaudodamas nukentėjusiojo tam tikrų esminių aplinkybių nežinojimu ar netinkamu jų supratimu, iš tikrųjų objektyviai egzistuojančius faktus nutyli ir taip klaidina nukentėjusįjį, nors apie šiuos faktus kaltininkas turėjo teisinę pareigą pranešti. Be kita ko, kaltininko panaudota apgaulė turi būti esminė, t. y. turėti lemiamą įtaką asmens apsisprendimui atlikti kaltininko norimus veiksmus.
11. Nagrinėjamos bylos kontekste svarbu pažymėti tai, ką nurodė ir apeliacinės instancijos teismas, kad svarbus kriterijus, padedantis atskirti sukčiavimą nuo civilinės teisės pažeidimo, yra nukentėjusiojo apdairaus, atidaus ir rūpestingo elgesio kriterijus, susijęs su nukentėjusio asmens savybėmis ir veiksmais. Itin didelis nukentėjusiojo nerūpestingumas kartu su kitomis bylos aplinkybėmis irgi gali lemti tai, kad asmens veika nėra pripažįstama peržengusia civilinius santykius ir nėra kvalifikuojama pagal BK kaip sukčiavimas. Vadovaujantis šiuo kriterijumi, naudojama apgaulė turi įveikti bent minimalų protingo civilinių teisinių santykių dalyvio elgesio lygį. Antai sukčiavimu paprastai nelaikytini tokie atvejai, kai asmuo elgiasi itin nerūpestingai, pavyzdžiui, savo turtą perleidžia kaltininkui naiviai pasikliaudamas jo geranoriškumu, nors tam nėra jokio pagrindo ar logiško paaiškinimo (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-409/2011, 2K-507/2012, 2K-7-255/2012, 2A-7-9/2013, 2K-161/2013, 2K-410/2014, 2K-152/2015, 2K-179-895/2015, 2K-429-788/2016, 2K-31-788/2017 ir kt.).
12. Baudžiamąją bylą nagrinėję teismai išsamiai aptarė leidimų nemokamai keltis AB „SP“ keltais išdavimo (gavimo) tvarką. Byloje nustatyta, kad įstatymų leidėjas, Lietuvos Respublikos kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo pagrindu (įstatymo redakcijos, galiojusios iki 2014 m. lapkričio 11 d. 11 straipsnio 5 dalis; redakcijos, galiojančios nuo 2014 m. lapkričio 11 d. 9 straipsnio 5 dalies 5 punktas), įtvirtino galimybę asmenims (fiziniams ir juridiniams), turintiems Kuršių nerijoje registruotą buveinę, nemokamai keltis keltais per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją į Kuršių neriją ir iš Kuršių nerijos. UAB „R“ registruota Neringoje, todėl, vadovaujantis Lietuvos Respublikos kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo nuostatomis, ji turi teisę nemokamai keltis keltais per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją į Kuršių neriją ir iš Kuršių nerijos.
13. Apeliacinės instancijos teismas teisingai konstatavo, kad Neringos savivaldybės administracija apskritai neturėjo priėmusi teisės akto, reglamentuojančio keleivių ar transporto priemonių neatlygintino kėlimosi keltais per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją laikotarpiu nuo 2016 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. tvarkos, ką patvirtina 2019 m. balandžio 9 d. Neringos savivaldybės administracijos raštas Nr. (4.16)V15-794, (4 t., b. l. 48) (apeliacinės instancijos teismo nutarties 21 punktas). Leidimų nemokamai keltis tvarka buvo nustatoma žemesnės galios teisės aktais, pasitarimų metu ir kt. Iš AB „SP“ 2005 m. vasario 7 d. rašto Nr. 2R (10.17)-57 „Dėl leidimų išdavimo Neringos juridinių asmenų transporto priemonėms“ matyti, kad, atsakant į Neringos savivaldybės administracijos raštą, informuojama, jog š. m.

vasario 2 d. Susisiekimo ministerijoje pas sekretorių A. V. vyko pasitarimas neatlygintino perkėlimo į Kuršių neriją klausimais. Pasitarime padaryta išvada, kad juridiniai asmenys, turintys Kuršių nerijoje registruotą buveinę, neatlygintinai gali keltis su transporto priemonėmis, valdomomis nuosavybės, nuomos, panaudos teisėmis ar pagal lizingo sutartį. Iš 2019 m. kovo 18 d. raštu Neringos savivaldybės administracijos pateikto informacinio lapo matyti, kad juridiniams asmenims norint gauti leidimą nemokamai keltis per Keršių neriją jiems reikia pateikti: prašymą; transporto priemonių registracijos liudijimų kopijas (jei transporto priemonė registruota ne asmens vardu, jos valdymo pagrindą įrodančio dokumento kopiją (banko lizingo pažymą, įgaliojimą, nuomos, panaudos sutartį) (3 t., b. 1. 191).

14. Šių duomenų analizė patvirtina tai, kad leidimų išdavimo tvarka buvo nekonkreči ir iš esmės palikta juos išduodančios institucijos žinioje. Iš pirmiau nurodytų aktų turinio matyti, kad siekiantis gauti leidimą nemokamai keltis su konkrečia transporto priemone, juridinis asmuo turėjo būti registruotas Neringoje bei valdyti transporto priemonę nuosavybės, nuomos, panaudos teisėmis arba pagal lizingo sutartį. Nė vienam iš transporto priemonės valdymo atsiradimo pagrindų nebuvo suteikta pirmenybė, taigi valdymas panaudos sutarties pagrindu atitiko nustatytus reikalavimus.
15. Tiek kasaciniame skunde, tiek skundžiamoje nutartyje yra vertinama, ar išteisintųjų pasirinkta panaudos sutarties forma buvo (galėjo būti) tinkama siekiant gauti lengvatą. Savo esme panašioje byloje kasacinis teismas konstatavo, kad jeigu bendrovės būtų pasirinkusios byloje nustatytus jų teisinius santykius tinkamai apibūdinančią sutarties formą, pavyzdžiui, CK 6.512 straipsnyje nurodytą transporto priemonių nuomos teikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas sutartį, pagal kurią nuomotojas įsipareigoja perduoti nuomininkui laikinai naudotis už užmokestį transporto priemonę ir suteikti tos transporto priemonės vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas, o nuomininkas įsipareigoja mokėti nuomos mokesť, teisė bendrovėms pasinaudoti kompensacija būtų išlikusi (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-145-495/2021). Teisėjų kolegija sprendžia, kad nagrinėjamoje byloje šalių pasirinkta sutarties forma negali būti vertinama kaip jų kaltę įrodanti aplinkybė, nes, kaip minėta, panaudos sutartis buvo aiškiai nurodyta kaip vienas iš valdymo atsiradimo pagrindų siekiant gauti leidimą. Leidimų išdavimo tvarką nustatančio subjekto neveikimas ar netinkamų kriterijų nustatymas negali būti naudojamas prieš asmenis, kurie veikė laikydamiesi atsakingų institucijų nustatytų reikalavimų.
16. Kaip minėta, UAB „R“ atsakingoms institucijoms pateikė visus reikalingus dokumentus, kurių pagrindu buvo išduoti leidimai nemokamai naudotis AB „SP“ keltais. Prokuroras teigia, kad nė vienas iš išteisintųjų (bei jų valdomų juridinių asmenų) neturėjo tikslo sukurti realių panaudos teisinius santykius, iš anksto žinojo, kad panaudos pagrindu UAB „B“ priklausančios transporto priemonės nebus perduotos UAB „R“ ir tokiu būdu apgaule išvengė turtinės prievolės. Šie prokuroro argumentai atmestini.
17. Ginčo dėl to, kad UAB „R“ gavo leidimus keltis nemokamai, pateikusi atsakingoms institucijoms visus reikalingus dokumentus, nekyla. Taip pat nustatyta, kad Neringoje UAB „R“ iš tiesų vykdė statybos darbus, ką patvirtina pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų ištirti įrodymai. Įmonė statybos darbus vykdė tiek pati, tiek kaip kitų įmonių rangovė. Abejonių nekyla ir dėl to, kad atliekant statybos darbus, įmonei buvo reikalingi kroviniai automobiliai. Abi įmonės (UAB „B“ ir UAB „R“), dar prieš sudarant transporto priemonių panaudos sutartis, buvo turėjusios verslo santykių, ką patvirtino ir apklausti liudytojai K. S. bei I. M..
18. Vertinant tai, ar išteisintieji, sudarydami panaudos sutartis, turėjo išankstinį tikslą (susitarimą) nesukurti realių panaudos teisinių santykių, o tik pasinaudoti teikiama persikėlimo kompensacija, svarbu įvertinti duomenis, kurie pagrįstų tokio išankstinio susitarimo egzistavimą. Vien ta aplinkybė, kad UAB „R“ realiai nepasinaudojo panaudos sutartimi jos žinion perėjusiomis transporto priemonėmis, nesuponuoja neginčijamos išvados apie išankstinį šalių (išteisintųjų) susitarimą nesukurti realių sutartinių santykių. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad sukčiavimo sudėtis reikalauja, jog tyčia neatlygintinai užvaldyti svetimą turtą

turi susiformuoti iš anksto, t. y. iki turto ar teisės į turtą įgijimo momento (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-493/2012, 2K-134-693/2015, 2K-27-697/2019 ir kt.). Realus susitarimo nevykdymas savaime nereiškia, kad šalys nuo pat pradžių turėjo tikslą jo nevykdyti. Vertinant tokias situacijas turi būti atsižvelgiama tiek į paties susitarimo pobūdį, tiek į šalių veiksmus po sutarties sudarymo, bendrą ekonominę/verslo situaciją. Be to, civilinio pobūdžio sutarčių (taigi, ir panaudos) specifika yra ta, kad jos yra privatinės teisės dalis ir šalys turi teisę ne tik sudaryti tokią sutartį, tačiau ir keisti jos sąlygas, vykdymo tvarką, terminus, derėtis dėl sutarties nutraukimo. Civilinėje teisėje taikomi principai, kad sutarčių reikia laikytis (lot. *pacta sunt servanda*) bei kad sutartis jos šalims turi įstatymo galią (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.189 straipsnio 1 dalis), nepaneigia šalių teisės laisva šalių valia spręsti sutarties galiojimo metu kylančius klausimus (išskyrus įstatymų numatytas išimtis), bei pirmiausia yra skirti būtent sutarties šalių tarpusavio santykių reguliavimui.

19. Sudarius transporto priemonių panaudos sutartį 2016 m. sausio-vasario mėnesiais, UAB „R“ iš pradžių nesinaudojo UAB „B“ transporto priemonėmis, o vėliau Klaipėdos apygardos teismo 2016 m. liepos 18 d. nutartimi UAB „R“ buvo iškelta bankroto byla. Leidimai nemokamai keltis AB „SP“ keltais UAB „R“ buvo išduoti 2016 m. vasario 3 d. ir 2016 m. kovo 30 d. Taigi, UAB „R“ turėjo daugiausiai šešis mėnesius naudotis UAB „B“ priklausančiomis transporto priemonėmis. Minėta, kad sprendžiant dėl išankstinio tikslo nevykdyti susitarimo turi būti atsižvelgiama į konkretaus subjekto ekonominę padėtį. Bankroto bylos iškėlimas, be kita ko, suponuoja tai, kad įmonė susiduria su finansiniais sunkumais, todėl darytina išvada, jog UAB „R“ nesinaudojimas pagal panaudos sutartį valdomomis transporto priemonėmis buvo sąlygotas ir blogėjančios įmonės finansinės padėties. Byloje nėra duomenų, kurie patvirtintų išankstinį išteisintųjų susitarimą nesukurti realių panaudos teisinių santykių ir tokiu būdu išvengti turtinės prievolės. Konkretų duomenų kasaciniame skunde nenurodo ir prokuroras, išankstinę išteisintųjų tyčią grįsdamas vien tuo faktu, kad jau po panaudos sutarčių sudarymo nebuvo naudojamosi transporto priemonėmis.
20. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas nekaltumo prezumpcijos principas: asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Šis principas taip pat įtvirtintas BPK 44 straipsnio 6 dalyje. Sudėtinė nekaltumo prezumpcijos principo dalis yra *in dubio pro reo* principas – taisyklė, pagal kurią abejonės aiškinamos kaltinamojo naudai, kai išnaudojus visas galimybes nepavyksta jų pašalinti. Aiškinant *in dubio pro reo* principo turinį, paprastai neribojamas bylos aplinkybių, reiškinių ar faktų, dėl kurių gali kilti abejonės, aiškinamos kaltinamojo naudai, sąrašas. Abejonės gali kilti dėl bet kurių bylos elementų: dėl faktinių nusikalstamos veikos aplinkybių buvimo, dėl teisinių veikos požymių (nusikalstamos veikos sudėties elementų ar požymių, kitų nusikalstamai veikai kvalifikuoti reikšmingų aplinkybių) buvimo, dėl sąlygų, būtinų duomenims pripažinti įrodymais, buvimo; dėl atskirų įrodymų patikimumo ir jų įrodomosios reikšmės; įrodymų visumos pakankamumo nusikalstamą veiką padariusio asmens kaltumui konstatuoti ar kitų nagrinėjant bylą sprendžiamų klausimų. Pažymėtina, kad kaltinamojo naudai aiškinamos ne bet kokios abejonės ir ne bet kada, o tik tokios, kurių neįmanoma pašalinti, ir tik tada, kai, išnaudojus visas galimybes, nepavyksta jų pašalinti. Pažymėtina ir tai, kad abejonų pašalinimo būdas yra ne tik BPK nustatytų veiksmų, kuriais tikrinami byloje esantys įrodymai ar gaunami nauji duomenys, atlikimas, bet ir tinkamas, atliktas laikantis įstatyme nustatytų taisyklių, įrodymų vertinimas (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-30-689/2018, 2K-179-942/2021). Teismai šioje baudžiamosioje byloje pagrįstai abejones vertino išteisintųjų naudai. Neabejotinai nenustačius, kad V. B. ir A. J. turėjo išankstinį tikslą apgaule išvengti turtinės prievolės, jų nuteisimas pagal BK 182 straipsnio 2 dalį būtų nepagrįstas.
21. Savo esme panašioje baudžiamosioje byloje kasacinis teismas konstatavo, kad išteisintieji nesiekė nusikalstamai neteisėtai praturtėti Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto sąskaita, jų tikslas buvo pasinaudoti, jų manymu, jiems priklausančia kėlimosi keltais į Kuršių Neriją ir iš

jos išlaidų kompensacija (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-145-495/2021). Apie leidimų nemokamai keltis į ir iš Kuršių nerijos išdavimo tvarkos neaiškumą ir nekonkretumą šioje nutartyje teisėjų kolegija jau pasisakė, todėl atkreiptinas dėmesys į tai, kad išteisintieji nebuvo su valstybės tarnyba, teisės aktų leidimu ar iniciavimu, jų vykdymo užtikrinimu susiję asmenys, todėl jų veikimas tokiu būdu, kurį leidžia (ar bent jau nedraudžia) įstatymai nelaikytinas nusikalstamu. Be to ir iš prokuroro kasacinio skundo turinio matyti, kad leidimų nemokamai keltis paskirtis ir esmė aiškinama pasitelkiant gausią žemesnės teisinės galios aktų analizę, prokuroras teleologiniu (tikrųjų reglamentavimo rengėjo subjekto tikslų) metodu analizuoja egzistavusią leidimų išdavimo ir kontrolės sistemą. Šios aplinkybės patvirtina pirmiau išdėstytą išvadą, kad leidimų išdavimo sistema *per se (pati savaime)* nebuvo pakankamai aiški net ir už ją atsakingiems subjektams, todėl tokio supratimo lygio kriterijus negali būti taikomas ir išteisintiesiems.

22. Apeliacinės instancijos teismas išsamiai analizavo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 182 straipsnį ir civilinės atsakomybės santykį. Skundžiamoje nutartyje, be kita ko, pažymėta, kad V. B., A. J. ir UAB „B“ baudžiamoji atsakomybė kildinama iš fiktyvių sandorių. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra ne kartą pažymėjęs, kad siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms ne visada yra tikslinga tokią veiką pripažinti nusikaltimu, taikyti pačią griežčiausią priemonę – kriminalinę bausmę. Todėl kiekvieną kartą, kai reikia nuspręsti, pripažinti veiką nusikaltimu ar kitokiu teisės pažeidimu, labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu, priemonėmis (administracinėmis, drausminėmis, civilinėmis sankcijomis ar visuomenės poveikio priemonėmis ir pan.) (Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d., 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimai). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje taip pat yra išaiškinta, kad tiek baudžiamosios teisės paskirtis, tiek ir bendrieji teisės principai, įtvirtinti demokratinėse teisinių valstybių jurisprudencijoje, suponuoja tai, kad negalimas tokios teisinės praktikos formavimas, kai sprendžiant civilinius ginčus taikomos baudžiamosios teisės normos ir asmens elgesys esant išimtinai civiliniams teisiniams santykiams vertinamas kaip atitinkamos nusikalstamos veikos padarymas (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-267/2011, 2K-409/2011, 2K-7-152-895/2019 ir kt.). Tarp V. B. ir A. J. valdomų įmonių sudaryto sandorio vertinimas kaip tariamojo, t. y. sudaryto dėl akių ir neketinant sukurti realių tiesinių pasekmių, šiai baudžiamajai bylai aktualus tiek, kiek tai tikslinga nustatant tikrąją išteisintųjų valią pasinaudoti persikėlimo lengvata. Platesnis sudaryto sandorio nagrinėjimas gali būti aktualus civilinio pobūdžio ginčiuose, tačiau šioje byloje nenustačius išankstinio išteisintųjų tikslo sukčiauti, tolesnė sandorio (panaudos sutarčių) analizė peržengia baudžiamosios teisės ribas. Teisėjų kolegija taip pat pažymi, kad net ir tuo atveju, jeigu sandoris būtų pripažintas tariamuoju Civilinio kodekso 1.86 straipsnio 1 dalies prasme, tai nereikštų automatinio baudžiamosios atsakomybės atsiradimo. Priešingu atveju kaskart nustačius tariamo (ar apsimestinio) sandorio sudarymo faktą sandorio šalys galėtų būti traukiamos baudžiamajon atsakomybėn už dokumentų klastojimą, sukčiavimą ar pan. Toks teisės aiškinimas prieštarautų baudžiamosios teisės, kaip kraštutinės priemonės (*ultima ratio*) prigimčiai bei sudarytų sąlygas perteklinai kriminalizuoti civilinio pobūdžio ginčus.
23. Civilinis ginčo pobūdis nustatytas ir analogiškoje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-145-495/2021, nagrinėtoje kasacine tvarka. Šioje byloje konstatuota, kad kilęs ginčas dėl kompensacijų gavimo sąžiningumo, teisėtumo akivaizdžiai sprendžiamas prioritetai suteikiant civilinės teisės normoms, nes tokio pobūdžio, t. y. iš susitarimų ir atskirų juridinių asmenų atstovų veiksmų kildinamas ginčas negali būti sprendžiamas taikant baudžiamąją atsakomybę dar ir dėl to, kad šios atsakomybės tikslai nėra kompensaciniai, jie skirti pritaikyti baudžiamajon įstatymo nustatytas sankcijas ir kitas baudžiamosios atsakomybės formas už ne bet kokias, o už pavojingas visuomenei veikas.
24. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad šioje byloje V. B., A. J. ir UAB „B“ veiksmuose nėra sukčiavimo nusikaltimo požymių. Byloje nenustatyta, kad išteisintieji būtų turėję išankstinį

tikslą apgaule išvengti turtinės prievolės, bei kad apskritai būtų panaudoję apgaule siekdami gauti kompensaciją už kėlimąsi į ir iš Kuršių nerijos. Kompensacijos gavimo tvarka buvo neaiški, už jos kontrolę atsakingi subjektai žinojo, jog nustatytas reglamentavimas yra ydingas ir kompensacijos gavėjai gali siekti ja pasinaudoti didesne apimtimi, nei siekta sukuriant šią lengvatą, tačiau nesiėmė jokių veiksmų susidariusiai situacijai spręsti. Išteisintieji veikė laikydamiesi teisės aktų reikalavimų ir nepadarė BK 182 straipsnio 2 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos, ką pagrįstai konstatavo tinkamai baudžiamąjį įstatymą pritaikę skundžiamus sprendimus priėmę teismai.

Dėl BK 300 straipsnio 3 dalies taikymo

25. Šioje byloje V. B., A. J. ir UAB „B“ buvo kaltinami ir pagal BK 300 straipsnio 3 dalį tuo, kad V. B. UAB „B“ vardu ir A. J. UAB „R“ vardu pasirašė keturias fiktyvias transporto priemonių panaudos sutartis, žinodami, kad faktiškai šių transporto priemonių sutartyse nurodytu laikotarpiu UAB „R“ neperima, neperėmė bei neperims bei jų nenaudos savo veikloje, be to, trijose iš šių sutarčių A. J. pasirašė ne savo, o UAB „R“ direktoriaus V. M. vardu (parašu), o vienoje pasirašė V. M., nesuvokdamas A. J. ir V. B. nusikalstamų veiksmų pobūdžio, ir tokiu būdu suklastojo tikrus dokumentus, t. y. keturias automobilių panaudos sutartis.
26. Pažymėtina, kad BK 300 straipsnio 3 dalies nuostatų taikymas šioje byloje yra neatsiejamas nuo išteisintųjų veiksmų BK 182 straipsnio 2 dalies kontekste vertinimo. Pagal išteisintiesiems formuojamą kaltinimą, dokumentų klastojimas sudarė sąlygas išteisintiesiems apgaule išvengti turtinės prievolės.
27. Teismų praktikoje vertinant BK 300 straipsnio 1 ir kitose šio straipsnio dalyse nurodytų veikų pavojingumą yra pažymėta, kad nusikalstama veika kėsinamasi į dokumentų teisinės apyvartos patikimumą ir funkcionalumą. Straipsnyje uždraustos veikos pavojingos tuo, kad netikras ar suklastotas dokumentas gali įtvirtinti teisinėje apyvartoje netikrą informaciją, lemti neteisingų sprendimų priėmimą, suinteresuotų asmenų teisių pažeidimą ir pan. Baudžiamajai atsakomybei taikyti reikalingą pavojingumo laipsnį dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu pasiekia tais atvejais, kai šiomis veikomis daroma įtaka teisiniams santykiams, tuose teisiniuose santykiuose dalyvaujančių asmenų teisėms ir pareigoms (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-198-689/2019). Tada, kai veika (pavyzdžiui, dokumente įrašyti tikrovės neatitinkantys faktai) negali pažeisti fizinųjų ar juridinių asmenų teisių arba sukelti minėtiems asmenims ar valstybei teisiškai reikšmingų padarinių, tokia veika nėra pavojinga baudžiamųjų įstatymų požiūriu, nes negali padaryti žalos reikšmingoms asmeninėms ar visuomeninėms vertybėms ir neužtraukia baudžiamosios atsakomybės (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-559/2011, 2K-161/2012, 2K-7-251/2013, 2K-331/2014, 2K-290-1073/2020).
28. Pirmiau šioje nutartyje konstatuota, kad išteisintųjų veiksmai gaunant leidimus nemokamai keltis į ir iš Kuršių nerijos nebuvo nusikalstami. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad dokumentų klastojimas, pagal pareikštą kaltinimą, turėjo sudaryti sąlygas būtent pastarajai nusikalstamai veikai, akivaizdu, jog transporto priemonių panaudos sutarčių pasirašymas nesukėlė pavojingų nusikalstamų padarinių. Be kita ko, byloje esančių duomenų pagrindu darytina išvada, kad tiek V. B. ir A. J., tiek UAB „B“ ir UAB „R“ buvo suinteresuoti sudaryti transporto priemonių panaudos sutartis, jose nurodyta informacija (įmonių rekvizitai, susitarimo esmė) buvo aiški ir ne melaginga. Dėl panaudos sutarčių pagaminimo nebuvo padaryta žalos nei kuriai nors iš sutarčių šalių, nei kitiems subjektams.
29. Analogiškai vertintinos ir aplinkybės, kad trijose transporto priemonių panaudos sutartyse svetimu, t. y. V. M. vardu, pasirašė A. J.. Pažymėtina, kad ir prokuroro kasaciniame skunde nėra pagrindžiama, kaip konkrečiai buvo netinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas šioje dalyje,

o A. J. veiksmų pavojingumas grindžiamas vėliau sekusiu tariamu turtinės prievolės išvengimu. Kaip ir pirmiau aptartu atveju konstatuotina, kad nurodyti A. J. veiksmai nesukėlė pavojingų padarinių, todėl nenustačius šio būtinojo nusikalstamos veikos sudėties požymio A. J. pagrįstai išteisintas dėl jam pareikštų kaltinimų pagal BK 300 straipsnio 3 dalį.

30. Teisėjų kolegija nenustatė netinkamo baudžiamojo įstatymo taikymo UAB „B“, V. B. ir A. J. išteisinant dėl pareikštų kaltinimų pagal BK 300 straipsnio 3 dalį. Darytina išvada, kad teismai pagrįstai konstatavo, jog išteisintųjų veiksmai nesukėlė pavojingų padarinių, kurie yra būtinasis aptariamoms nusikalstamos veikos sudėties požymis.

Dėl advokato darbo apmokėjimo

31. Išteisintųjų V. B. ir UAB „B“ gynėjas advokatas M. Kepenis atsiliepimu į prokuroro kasacinį skundą, be kita ko, prašo priteisti išteisintajam V. B. baudžiamojoje byloje patirtas bylinėjimosi išlaidas advokato darbui apmokėti. Advokatas prideda dokumentus, kurie patvirtina, kad iš viso UAB „B“ advokatui yra sumokėjusi 8000 Eur už advokato paslaugas (2500 Eur ikiteisminio tyrimo metu, 1500 Eur už atstovavimą pirmosios instancijos teisme, 1000 Eur už atstovavimą apeliacinės instancijos teisme, 3000 Eur už atstovavimą kasacinės instancijos teisme).
32. BPK 106 straipsnyje, kuriame reglamentuojamas advokato darbo apmokėjimas, nėra nurodyta, kad asmeniui, dėl kurio priimtas išteisinamasis nuosprendis, atlyginamos jo patirtos būtinos ir pagrįstos išlaidos advokatui. Vis dėlto, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2021 m. kovo 19 d. nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 302¹ straipsnio, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 106 straipsnio atitikties Konstitucijai“ konstatavo, kad esamu reguliavimu yra sudarytos prielaidos atsirasti situacijai, kai, nesant galimybės atlyginti būtinas ir pagrįstas išlaidas advokatui net ir išteisinus asmenį, tas asmuo negali realiai ir veiksmingai ginti savo pažeistų teisių naudodamasis advokato pagalba. Taigi tokiu teisiniu reguliavimu nepagrįstai pasunkintas asmens konstitucinės teisės į teisminę gynybą, taip pat teisės turėti advokatą įgyvendinimas. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad BPK 106 straipsnis (su 2020 m. birželio 26 d. pakeitimu) tiek, kiek pagal jį asmeniui, dėl kurio priimtas išteisinamasis nuosprendis, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, nėra atlyginamos būtinos ir pagrįstos išlaidos advokatui, prieštarauja Konstitucijos 30 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 6 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.
33. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teisės spragų (neišskiriant nė legislatyvinės omisijos) pašalinimas yra atitinkamo (kompetentingo) teisėkūros subjekto kompetencijos dalykas. Tačiau žemesnės galios teisės aktuose esančias teisės spragas yra įmanoma tam tikru mastu užpildyti ir taikant teisę (*inter alia*, naudojant teisės analogiją, taikant bendruosius teisės principus, taip pat aukštesnės galios teisės aktus, pirmiausia Konstituciją), taigi taip pat ir aiškinant teisę (*inter alia*, teisingumą vykdantiems bendrosios kompetencijos bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtiems specializuotiems teismams, pagal savo kompetenciją sprendžiantiems atskiras bylas ir privalantiems aiškinti teisę, kad galėtų ją taikyti). Žemesnės galios teisės aktuose esančias teisės spragas teismai gali užpildyti tik *ad hoc*, t. y. šiuo – teisės taikymo – būdu teisės spragos yra pašalinamos tik individualiam visuomeniniam santykiui, dėl kurio sprendžiamas ginčas teisme nagrinėjamoje byloje. Kita vertus, teisminis (*ad hoc*) teisės spragų šalinimas sudaro prielaidas formuotis vienodai teismų praktikai sprendžiant tam tikros kategorijos bylas – teismų precedentuose įtvirtintai teisei, kurią, be abejo, vėliau gali iš esmės pakeisti ar kitaip pakoreguoti įstatymų leidėjas (ar kitas kompetentingas teisėkūros subjektas), tam tikrus visuomeninius santykius sureguliuodamas įstatymu (ar kitu teisės aktu) ir šitaip atitinkamą teisės spragą pašalindamas jau ne *ad hoc*, bet į ateitį nukreiptu bendro pobūdžio teisiniu reguliavimu (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas). Taigi, atsižvelgdama į tai, kad specialioji – išlaidų advokato paslaugoms

apmokėti – padengimą reglamentuojanti nuostata pripažinta prieštaraujančia Konstitucijai ir nustatyta Konstitucijai prieštaraujanti teisės spraga, taip pat į tai, kad įstatymų leidėjas naujo teisinio reguliavimo aktualiui šiai bylai aspektu dar nėra nustatęs, teisėjų kolegija, sprendama šioje byloje keliamą klausimą dėl proceso išlaidų atlyginimo už teisinę advokato pagalbą konstatuoja, kad šioje situacijoje turi būti vadovaujamasi bendrosiomis Konstitucijos nuostatomis (6 straipsniu, 30 straipsnio 1 dalimi, 31 straipsnio 6 dalimi, konstituciniu teisinės valstybės principu) bei pagal analogiją BPK 105 straipsnio 5 dalimi.

34. BPK 106 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad, pripažinęs kaltinamąjį kaltu, teismas, priimdamas nuosprendį, turi teisę nuspręsti iš kaltinamojo išieškoti nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo turėtas išlaidas advokato, kuris dalyvavo byloje kaip nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo atstovas, paslaugoms apmokėti; teismas, atsižvelgdamas į nuteistojo turtinę padėtį, gali šių išlaidų kaltinamajam nepriteisti ar jų dydį sumažinti. Analogiškai dėl advokato darbo apmokėjimo turi būti sprendžiama ir tais atvejais, kai asmuo yra išteisinamas dėl jam pareikštų kaltinimų – teismas, atsižvelgdamas į bylos sudėtingumą, jos apimtį ir kitas svarbias aplinkybes gali sumažinti išteisintajam atlygintinų proceso išlaidų dydį, pateikdamas tokio sprendimo motyvaciją.
35. Teisėjų kolegija, įvertinusi bylos medžiagą ir pateiktus dokumentus dėl proceso išlaidų, konstatuoja, kad išteisintajai UAB „B“ priteistina 4000 Eur proceso išlaidų advokato darbui apmokėti. Nors išteisintojo V. B. gynėjas ir UAB „B“ atstovas pateikė duomenis apie UAB „B“ apmokėtas sąskaitas bendrai 8000 Eur sumai, tačiau šią sumą teisėjų kolegija vertina kaip nepagrįstai didelę. Už UAB „B“ ir V. B. gynybą ikiteisminio tyrimo metu buvo pateikta 2500 Eur dydžio sąskaita, tačiau iš byloje esančių dokumentų matyti, kad gynėjas iš esmės tik dalyvavo vykdytų apklausų metu, tačiau kitų reikšmingų procesinių veiksmų neatliko, jo darbo apimtis nebuvo didelė. Gynėjo dalyvavimas nagrinėjant bylą apeliacine tvarka iš esmės apsiribojo baigiamąja kalba, kurioje gynėjas daugiausia pritarė kito išteisintojo gynėjo pozicijai. Už atstovavimą kasacinės instancijos teisme prašoma atlyginti 3000 Eur proceso išlaidų, tačiau vertinant šios sumos pagrįstumą pastebėtina, kad didelė dalis gynėjo pateikto atsiliepiamo į kasacinį skundą (nors byla buvo nagrinėjama žodinio proceso tvarka ir atsiliepiamo pateikimas yra šalies diskrecinė teisė) yra skiriama teismų praktikos citavimui, skundžiamos nutarties ir prokuroro kasacinio skundo argumentų atkartojimui. Atsižvelgdama į šias aplinkybes teisėjų kolegija sprendžia, kad 4000 Eur dydžio proceso išlaidų atlyginimas už advokato darbą šioje byloje yra protingas ir pagrįstas. 4000 Eur suma priteistina išteisintajai UAB „B“, nes iš advokato pateiktų mokėjimo nurodymų kopijų matyti, kad mokėjimus už advokato darbą atliko būtent UAB „B“.

Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į išdėstytus argumentus ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 382 straipsnio 1 punktu,

n u t a r i a :

Atmesti Klaipėdos apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus vyriausiojo prokuroro Jevgenijaus Michailovskio kasacinį skundą.

Priteisti iš valstybės uždarajai akcinei bendrovei „B“ 4000 Eur patirtų proceso išlaidų advokato darbui apmokėti.

Teisėjai

Artūras Ridikas

Audronė Kartanienė

Sigita Jokimaitė